

Život v bezejmenném městě říše středu, kde leží div světa

Pamatuju si vyprávění o Kanadance, pro kterou byl kulturní šok po příjezdu do Česka tak silný, že tady nevydržela ani týden a obrátila se čelem vzad. Protože moje povaha je nastavená spíš tak, že jsem spokojenější, když se spálím o horký hrnec a sám zjistím, že není radno na něj sahat, než abych dal na radu zkušenějších a držel se od něho dál, tohle povídání mě neodradilo, ale naopak prohloubilo moji zvědavost. Hrnců, ve kterých se vaří docela jiná kaše než u nás, je po světě dost a dost. Já jsem si nakonec vybral rovnou ten nejlidnatější.

Do Číny jsem na roční studijní pobyt vyrazil přes program Erasmus Mundus. Při podávání přihlášky byl výběr univerzity tak trochu střelba naslepo. Názvy měst vyjma Pekingu mi nic neříkaly a webové stránky škol byly na informace v jazyce, který bych byl schopný rozluštit, docela skoupé. Nakonec jsem zvolil Si-an (v mezinárodním přepisu z čínštiny Xi'an). Už si nepamatuju, jestli hlavním motivem rozhodnutí byly docela slušné reference na tamní Severozápadní univerzitu (založena v roce 1902 a patřící tak mezi nejstarší v zemi) nebo superlativy oplývající historie města. Snad spíše to druhé, vždyť jsem se musel zastydět, že jsem do té doby neznal ani název místa, které bylo po několik set let hlavním městem Číny, počátkem a koncem slavné Hedvábné stezky a hlavně domovem jednoho z divů světa – terakotové armády.

Šoky kulturní a jiné

Doufal jsem, že v Číně konečně na vlastní kůži poznám, co to onen pověstný kulturní šok je. Že to ale bude tak brzy a ještě na evropské půdě, rovnou po nástupu do letadla směr Helsinky–Peking, které bylo možná z 90 % obsazené Neevropany, to jsem nečekal. Pocit, že někde patřím mezi tak značně odlišnou menšinu, jsem do té doby nezažil. Pochopitelně však šlo pouze o začátek.

Snad ještě větší ránou mezi oči (nebo spíš do nosu) byla jízda vozem do centra Si-anu, který pro mě vyslala univerzita. Auto i řidič byli v pořádku, ale z oken jsem mohl poprvé na vlastní kůži poznat, co to je skutečně znečištěné ovzduší. Si-an, jehož počet obyvatel pomalu dostihuje Českou republiku, nepatří mezi nejspínavější čínská města. Přesto mi smogový háv, kterým jsme se pomalu šinuli směrem k univerzitnímu kampusu, připomínal spíš vyprávění o jiných planetách. Třetím silným zážitkem byla moje první večerní procházka městem.

Po opuštění brány kampusu (ty jsou v Číně koncipovány jako uzavřené objekty obehnané zdí) jsem se rázem ocitl ve fantastním světě, který jsem do té doby znal jen z videí na internetu. Rušná ulice byla plná malých obchodů a oken s rychlým občerstvením exotického vzhledu. Nejvíce mě fascinovala permanentně troubící auta pohybující se podle zdánlivě neexistujících pravidel provozu. Semaforey se zdály být pouze na okrasu jak pro chodce, tak pro motorizované. Jak jsem poznal později při jízdě v tříkolové rikše, nebere se příliš vážně ani směr jízdy. Na ulici vyhrávají silnější a drzejší. Auta se ale pohybují relativně pomalu a snad každý pohyb oznamují klaksonem, takže se nakonec chodec i bez toho, že by měl na přechodu jakoukoliv přednost, nakonec může na ulici cítit bezpečněji než v Česku, kde piráti lámající při jízdě městem rychlostní rekordy nejsou výjimkou, ale spíš pravidlem.

Na ulici opicí i rockovou hvězdou

Běloch v Číně je asi něco jako černoch v Česku na počátku 90. let. Pamatuju si, že když jsem jako malé dítě poprvé v životě takto rozeznatelného cizince viděl na ulici, zíral jsem na něho s otevřenou pusou a pravděpodobně ukazoval prstem. Že budu jednou v životě objektem podobného pozorování já sám, mě v té době ani ve snu nenapadlo. I po 30 letech otevření se Číny světu je bílá tvář na ulici (to platí alespoň pro Si-an) mimo hlavní turistická místa stále

raritou a reakce okolí tomu odpovídají. Upřené pohledy lze po nějakém čase mimovolně ignorovat, ale když si na vás domorodec s nedekódovatelným křikem sáhne (jen proto, aby si sáhl) nebo když vás náhodní kolemjdoucí žádají o společnou fotku, nevíte, jak se máte cítit. Kamarád z USA přirovnává cizince v Číně k rockové hvězdě, já se někdy cítím jako opice v zoo.

Že na přednáškách patřím mezi ty nejvůsatější studenty nejen vzhledem, ale už i věkem, na to jsem si stačil zvyknout v Brně. Teď chodím na kurz čínštiny do třídy plné studentů ze střední Asie a geograficky je mi nejbližší spolužačka pocházející z Moskvy. Kazaši či Kyrgyzové tvoří většinu zahraničních studentů na mojí univerzitě. Dále tady člověk potká Francouze, Belgičany nebo Američany. Mě mají běžní Číňané nejčastěji za Němce. Když se představím, že jsem z Česka, tak jim v hlavě a na jazyku obvykle vyvstane Československo anebo jen s úsměvem přitakají, což obvykle značí, že netuší, kde naše země leží. Možná mají pocit, že kdyby dali najevo, že moji zemi neznají, tak bych ztratil tvář, takže se tomu chtějí vyhnout. Pro znalejší Číňany jsem ale v každém případě vyslancem Západu. Vysvětlit Číňanovi, že naši zemi možná většina Evropy považuje za Východ, je docela obtížné. Tento koncept je tady chápán úplně jinak.

Shrnutí nepoznatelného

Kdesi jsem narazil na tvrzení, že cizinec, i kdyby se sebevíc snažil, nemůže za celý svůj život Čínu dokonale poznat. Nebudu se hádat. Zatím jsem zde strávil pět měsíců a přiliv nových věcí, které mě denně překvapují, neustává. Bohužel už není místo, abych napsal o spoustě dalších věcí, které bych ještě chtěl zmínit: o výtečné gastronomii, jazykovém babylonu, smlouvání o cenách, porozumění i nedorozumění. Po čínsku tedy přeji čtenářům: „Kráčejte pomalu.“ A pokud někdy dokráčíte až na Dálný východ, mějte oči otevřené. V Číně je toho k vidění opravdu hodně.

Dalibor Jenne, student Fakulty sociálních studií MU

Pondělí 21. únor 2011

http://info.muni.cz/index.php?option=com_content&task=view&id=2091&Itemid=94